

POLITICAL CORRECTNESS AND THE RIGHT TO FREEDOM OF SPEECH

Mirela Ioniță, Assoc. Prof., PhD and Doina Asan, Assist., PhD, "Carol I" National Defense University of Bucharest,

Abstract: Political correctness refers to a recent phenomenon, originating in the praiseworthy intention of avoiding the use of offensive labelling to refer to the less-favored categories of the population, a fact which has led to utter displays of intolerance. This phenomenon can be encountered at the level of language, political ideas, attitudes and behavior, and the consequences on the individual range from conformity to alienation.

Thus, from the intention of promoting non-discriminatory morals, the situation has evolved into the conjunctural enforcement of social constraints which endanger certain fundamental rights and liberties. Reviewing the favorite subjects in the promotion of political correctness, as well as analyzing their consequences from the perspective of the public discourse, are the prerequisites for placing political correctness among the ideologies of our contemporary world.

Keywords: Political correctness, public discourse, ideology (corectitudine politică, discurs public, ideologie).

Introducere

Corectitudinea politică a devenit deja un clișeu în exprimarea cotidiană, care este invocat, justificat sau simulat, mai în glumă sau la modul cel mai serios în orice interacțiune socială care aduce în discuție subiecte delicate sau incomode. Această uzanță a ajuns să fie considerată o condiție pentru adecvarea discursului, nu numai pentru persoanele publice. Circumstanțele inflaționare, uneori hilare sau neînsemnate în care invocarea frecvent onorifică, dar nu inofensivă, a acestui amendament a transformat corectitudinea politică într-un soi de obsesie a discursului contemporan. Astfel, o etichetare facilă poate căpăta forța de a deturna orice dialog și este deseori utilizată ca stratagemă ieftină dar eficientă pentru destructurarea oricărui mesaj neconvenabil și invalidarea prin acest procedeu a oponentului. Faptul că empiric putem observa atât ocurența cât și potențialul social al corectitudinii politice constituie o motivație pentru încercarea noastră de a surprinde această manifestare a societății contemporane, și de a-i afla resorturile și consecințele, mai ales că realitatea a demonstrat că nu există un antidot care să permită separarea temelor problematice de această etichetă în discursul public contemporan.

Definiție

Conceptul de "corectitudine politică" e greu de definit în complexitatea sa, fiindcă include toate acele acte de limbaj, idei, politici, atitudini și comportamente prin care se încearcă minimizarea ofenselor aduse unor categorii sociale, care prezintă caracteristici diferite de tiparele acceptate într-o societate, în scopul de a evita situații delicate sau incomode, generate de exprimarea frustră și, prin asta, ofensatoare a adevărului. Dicționarul Oxford definește termenul drept "un procedeu, prin intermediul căruia se evită formulări sau

acțiuni prin care sunt excluse, marginalizate sau insultate segmente ale populației care sunt dezavantajate social sau discriminate. În paranteză fie spus: la origine, "a discrimina" însemna a discerne, a face distincție, a separa, a distinge, dar ideologii corectitudinii politice i-au dat un cu totul alt sens, și anume, a discrimina înseamnă a exprima opinii, în contradicție cu dogmele oficiale.

Intenție

Intenția inițială a corectitudinii politice a fost de natură etică, ca măsură de sensibilizare, ca manifestare de empatie cu persoanele defavorizate, oprimate sau marginalizate social, ca formă de comportament civilizată. Normarea excesivă și aplicarea nediscriminatorie de sancțiuni a dus curând la impunerea unei forme de cenzură, capabile să elimine din discursul public orice persoană care avea curajul să se abată de la gândirea unică și să exprime opinii neconforme cu acest "pat al lui Procut". Paradoxul situației constă în faptul că, deși se pretinde a fi o morală egalitaristă, corectitudinea politică se remarcă tocmai prin tratamentul diferențiat al diverselor grupuri pe criterii de sex, religie și etnie, astfel încât frecvent putem observa instituirea unui control strict asupra opiniilor majoritare, în timp ce, din contra, grupurile protejate sunt discriminate pozitiv. Acele categorii în numele cărora se aplică "principiile" corectitudinii politice sunt doar instrumente de propagandă, ele nu sunt mai bine înțelese, acceptate sau integrate social prin discursul pur formal. Acestea frecvent nici nu se identifică cu eufemismele promovate de corectitudinea politică.

Istoric

Termenul are o istorie recentă. Începuturile sale sunt puse de unii teoreticieni pe seama mișcărilor contestatatoare din anii 60 din America (care manifestau pentru acceptarea unor culturi alternative), de alții pe seama mișcărilor de emancipare și de afirmare a drepturilor cetățenești ale

anilor 80, când s-a afirmat că discriminarea minorităților prin expresii devalorizante este incorectă politic (eng.: politically incorrect). Curentul este considerat un construct al postmodernismului (care se opune modernismului prin promovarea unui sistem de valori nefondat pe tradiție). Sintagma cunoaște o largă răspândire mediatică abia un deceniu mai târziu. Se consideră că primul impuls de statutare a sintagmei a fost dat de cotidianul New York Times, care în 1990 a publicat articolul "The Rising Hegemony of the Politically Correct" (semnat de Richard Bernstein la 27 octombrie 1990).

Corectitudinea politică își revendică esența din teoria critică a neomarxiștilor, reprezentată de Școala de la Frankfurt, motiv pentru care în unele medii curentul mai este numit și marxism cultural. În cartea sa, "Eseu despre eliberare", Herbert Marcuse, reprezentant marcant al curentului ideologic (cunoscut sub numele de Școala de la Frankfurt) a afirmat necesitatea unei reforme radicale a valorilor prin relaxarea tabuurilor, subversiunea culturală, teoria critică și printr-un proces de revizuire lingvistică care viza o răsturnare metodică a sensului. *Teza sa principală era aceea că studenții, oamenii de culoare din ghetouri, alienații, asociații și Lumea a Treia puteau prelua rolul pe care îl avusese proletariatul în revoluția comunistă. Specialiștii consideră că această teorie stă la originile corectitudinii politice.*

Premisele corectitudinii politice

Corectitudinea politică pornește de la două idei de bază:

În primul rând este un clișeu care desemnează acea tendință socială recentă de a evita în exprimare discriminarea minorităților. Limbajul curent conține numeroși termeni care sunt considerați ofensatori pentru persoanele care aparțin unor minorități, etc. Folosirea acestor termeni jignitori ("țigani", de exemplu) perpetuează o situație de discriminare. În viziunea partizanilor corectitudinii politice, înlocuirea acestor termeni jignitori cu alții, neutri, ar reduce discriminarea și ar putea crea baza pentru o buna coabitare. Incorectitudinea politică este echivalentă cu lezarea unei norme prin încălcarea unui tabu.

Al doilea context se referă la atitudinea de respingere a unei constrângeri sociale impuse arbitrar. În acest sens, corectitudinea politică este percepută ca o formă de cenzură care aduce prejudicii libertății de gândire prin falsificarea adevărului (ceea ce face din această etichetă o veritabilă armă în polemica politică). Corectitudinea politică este o ipocrizie. În fapt, discriminarea etnică, rasială, contra homosexualilor și a femeilor este în primul rând un fenomen social și comportamental. Simpla schimbare a cuvintelor (*rom* în loc de *țigan*) nu va îmbunătăți relațiile cu minoritățile discriminate. Pentru un comportament verbal corect, care să respecte pe ceilalți, nu e nevoie de corectitudine politică, ci de condescendență și toleranță.

Teme

Corectitudinea politică dezvoltă propriul vocabular în funcție de problemele tabuizate ale fiecărei societăți. Există însă câteva teme universale: egalitarism, globalism, universalism, antirasism, feminism, pacifism, consumism, imigraționism, sexism, cărora li se mai adaugă cele istorice: fascism, sau holocaust, care revin obsesiv în discursul public sub forme tot mai cosmetizate. Corectitudinea politică, în formele ei extreme, ajunge să interzică, în anumite cazuri, investigarea științifică a adevărului istoric, amenințând cu sancțiuni juridice sau sociale. Aproape nici o categorie marginalizată sau repudiată social nu a scăpat de imixtiunile corectitudinii politice. Pentru diverse grupuri minoritare, în funcție de sex, rasă, religie, ocupație, orientare sexuală, handicap, au fost inventate oficial eufemisme cu scopul declarat de a le proteja de stigmatizare. Astfel, imaginea societății ar urma să fie corectată doar prin normare lingvistică.

Limbaj și comportament

Corectitudinea politică poate fi abordată și ca o problemă care ține de domeniul comunicării, cât timp terenul ei de manifestare este spațiul public, iar mass-media este vehiculul principal de promovare și impunere a acestui curent. Ea este în esență o problemă de limbaj, cu implicații asupra gândirii și comportamentului indivizilor care se bazează pe iluzia că omenirea va deveni automat mai bună dacă își schimbă modul de exprimare. Una dintre trăsăturile corectitudinii politice este pervertirea limbajului. Câteva exemple simple: "câinii vagabonzi" au devenit "câini comunitari"; "forțele de opresiune" (poliție, jandarmerie, etc.) au devenit "forte de ordine"; "țigani" au devenit "membri ai comunității rome". Doar inițiații vor descifra în cuvintele surogat expresia pervertită a unor realități cândva acceptate și numite fără echivoc.

În cartea sa "Înainte ca racul" (RAO 2007), Umberto Eco denunță corectitudinea politică drept o mișcare de reformă lingvistică, care a generat uzanțe lingvistice deviante. După ce, într-o primă fază, a încercat evitarea unor epitete jignitoare, ea a ajuns treptat la golirea de sens a unor concepte cu tradiție în mentalul colectiv.

Vladimir Volkoff ia în derâdere canoanele corectitudinii politice în pseudo-dicționarul său de termeni: Manualul corectitudinii politice (Antet 1998). În prefață el afirmă: „Corectitudinea politică e în aceeași măsură inamica adevărului, care până azi a fost obiectivul declarat al cunoașterii omenești”. Definițiile sarcastice surprind ipocrizia noii "limbi de lemn" (Câteva exemple: "*Adevăr-* e incorect din punct de vedere politic și totodată periculos să se folosească acest cuvânt la singular. Există adevăruri dintre care se poate alege"; "Memoria – Este corectă politic sau nu, în funcție de ce-ți aduci aminte". "Omul – nu se naște corect politic, dar poate deveni.")

O metaforă grotescă a corectitudinii politice duse la extrem este viziunea din cartea lui George Orwell, "1984", în care cenzura limbajului este o formă de exercitare a controlului absolut asupra individului. Distopia are ca loc de acțiune maxi-statul totalitar post-apocaliptic Oceania, în care acel enigmatic Big Brother supraveghează permanent pe oricine, în orice împrejurare. Această societate ficțională este obligată la practicarea unui limbaj restrictiv, numit „newspeak” (în traducere, „nou-vorba”), în care există cuvinte numai pentru cuvintele conforme. Astfel, sensurile figurate dispar (de exemplu, cuvântul "lovitură" ajunge să însemne doar impact fizic, nu și sensul figurat, care ar permite combinația „lovitură de stat”), iar cuvintele utilizabile în context politic sunt compuși oximoronici (formați din sensuri contradictorii), care capătă o semnificație variabilă, în funcție de asociere. (Cel mai elocvent exemplu este adjectivul „alb-negru”, care poate avea sens pozitiv, raportat la activitatea oficială, dar și negativ, când e raportat la cei neconformați: astfel, un membru al partidului unic poate transforma negrul în alb, când disciplina de partid i-o cere, ceea ce este apreciat ca o dovadă de loialitate.) Tabu-urile lingvistice devin tot mai numeroase, prin urmare limba vorbită regresează, ceea ce corespunde filosofiei societății orwelliene, care urmărește să șteargă din mintea locuitorilor toate lucrurile non-conforme, pe principiul că lucrurile nu vor mai putea fi gândite, dacă nu pot fi denumite. (Am putea adăuga și denumirile ministerelor din lumea lui Orwell, ale căror misiuni se opun titulaturii lor: Ministerul păcii: Minipax se ocupă cu probleme de război contra Eurasiei, Ministerul adevărului: Minitrue operează cenzura; Ministerul dragostei: Miniluv promovează ura și exercită tortura împotriva opozanților, iar Ministerul bunăstării: Miniplenty impune raționalizarea consumului.)

Chiar și noțiunile corect politice se demonetizează prin utilizare prea frecventă și capătă cu timpul chiar conotația cuvintelor cărora li se substituie ca alternative inofensive. Prin urmare, limbajul artificial creat în numele corectitudinii politice este mult mai perisabil decât limbajul firesc, iar termenii trebuie reciclați permanent. Astfel, pentru același cuvânt uzual, care a fost etichetat drept jignitor, se consemnează, succesiv, mai multe eufemisme corecte politic. (De exemplu, *invalid* a devenit într-un timp foarte scurt *handicapat*, fiind înlocuit de *persoană cu dizabilități*, și mai apoi *persoană cu nevoi speciale*. În engleza americană, *negro* a devenit mai întâi *black*, apoi *Afro-american*.) O dovadă că tabu-urile și prejudecățile nu dispar doar cu vorbe noi.

Derapajele corectitudinii politice

Președintele american George Bush a condamnat într-un discurs corectitudinea politică ca inamic al libertății de exprimare. (Remarks at the University of Michigan "Commencement Ceremony in Ann Arbor" Universitatea din Michigan, 4 mai 1991) „Deși mișcarea a apărut dintr-o necesitate lăudabilă de a eradica manifestări reziduale de rasism și sexism, ea a ajuns să înlocuiască vechile prejudecăți cu altele noi. Ea decretează anumite teme ca tabu, anumite expresii ca tabu, chiar anumite gesturi ca tabu. *Ceea ce a pornit ca o cruciadă în sprijinul politeții a degenerat într-un motiv de conflicte și chiar de cenzură.* Criticii o văd ca o pură constrângere și ca un surogat al puterii de gândire – ca, de exemplu, atunci când își sancționează oponentii, sau îi elimină.

În ce mod, în ce măsură și cu ce intensitate este exercitată corectitudinea politică, rezultă din prioritățile stabilite politic și din premisele strategice. Ea poate rămâne discretă și subtilă, cu inflexiuni culturale, sau se poate manifesta cu accente politice dure, totalitare. Întotdeauna corectitudinea politică își legitimează intervențiile prin misiunea ideologică de apărare a drepturilor omului. Dând mesajelor sale acea aparență de moralitate, corectitudinea politică derapează înspre violență spirituală, în numele unei pretinse "toleranțe" și a unor valori democratice.

Formă de cenzură

În cartea sa „Political Correctness” (1999), Dorothy E. Smith definește corectitudinea politică drept un cod ideologic care funcționează ca o formă de cenzură, prin reglementarea discursului public, erijându-se în autoritate credibilă care impune participanților la discurs atât temele cât și modul de dezbateră. Criticii resping corectitudinea politică ca formă de cenzură socială, ale cărei consecințe pot fi subsumate unei limitări progresive a libertății de opinie. În cartea sa „*A Study Of Our Decline*” (Un studiu al declinului nostru), filosoful Philip Atkinson (n. 1947) se exprima astfel: *. Odată ce libera exprimare este băgată în cămașa de forță a adevărului oficial, se ajunge la nebunia care domnește în toate statele totalitare.* Political Correctness. „Pe timp lung nici cea mai agresivă și mai bine organizată propagandă nu se poate opune adevărului!” (Albert Schweizer)

Dreptul la libera exprimare

Prin manifestarea ei agresivă și intransigentă, corectitudinea politică intră frecvent în conflict cu alt drept fundamental: libertatea opiniei. Prevăzut în constituție la articolul 30, dreptul la liberă exprimare este restricționat de această formă de cenzură instituită de interese politice. Prin tabu-urile promovate, corectitudinea politica e o tentativă de anihilare a spiritului critic, de distrugere a autenticității identitare. E perfect justificat aforismul care afirmă ca "acolo unde începe corectitudinea politică se sfârșește libertatea cugetului". Libertatea, în esența ei este anulată (în corelație cu afirmația lui George Orwell: "Libertatea înseamnă să poți spune oamenilor ceea ce nu vor să audă").

Ipocrizia

Corectitudinea politică este o ipocrizie. În fapt, discriminarea etnică, rasială, contra homosexualilor și a femeilor este în primul rând un fenomen social și comportamental.

Corectitudinea politică se dorește un act de restaurație simbolic (prin care se încearcă, doar la nivel declarativ, protejarea unor categorii defavorizate), susceptibil de mascarea unor interese de natură politică (cum sugerează chiar sintagma). Simpla schimbare a cuvintelor nu va îmbunătăți starea de fapt. Publicistul Theodore Dalrymple consideră corectitudinea politică drept o constrângere a minciunii și ipocriziei: „Corectitudinea politică este propagandă comunistă la o scară mai mică. Scopul propagandei nu e să convingă, nici măcar să informeze, ci să descurajeze, și de aceea era cu atât mai eficientă cu cât era mai îndepărtată de realitate! Peter Furth (asistent al lui Theodor Adorno), constată că "în corectitudinea politică se manifestă latura agresivă a ipocriziei"(2008). Corectitudinea politică nu e corectă politic, dacă adevărul apărut prin invocarea ei este o minciună. "Doar minciuna are nevoie de sprijinul statului, adevărul se susține prin el însuși"(Thomas Jefferson).

Agenții

Agenții corectitudinii politice sunt cu precădere mijloacele de comunicare în masă, formațiunile politico-ideologice, partide și asociații și nu în ultimul rând bisericile, sindicatele și acele organizații nonguvernamentale, fundații și instituții filantropice care se erijează în reprezentanți ai unor categorii sociale defavorizate: comunități etnice, homosexuali, oameni cu diferite probleme comune, etc., și care militează activ pentru apărarea celor mai diverse drepturi, arogându-și rolul de instanțe morale. Ovidiu Hurduzeu descrie corectitudinea politică drept „o mișcare eclectică care grupează stângiștii postmoderni: feministele, multiculturaliștii, ecologiștii radicali, susținătorii extremiștii ai drepturilor omului, animalelor, homosexualilor și lesbienele (Ovidiu Hurduzeu – „Sclavii fericiți”). Aceștia veghează neobosit la respectarea neabătută a corectitudinii politice și concomitent la atingerea propriilor obiective.

Prin sistemul educațional, corectitudinea politică este inoculată de la cele mai fragede vârste, nu numai la lecțiile de științe sociale.

Măsură de control social

Corectitudinea politică poate fi analizată și ca o măsură de control social. Consecințele exercitării ei asupra individului sunt conformismul, duplicitatea și, în final, alienarea. *Totalitară în esență, ea încearcă să impună o uniformitate în gândire și comportament, un sistem de credințe, atitudini și valori conforme liniei oficiale, prin anihilarea spiritului critic și renunțarea la autenticitate.* Constrângerile de comportament în societate sunt motivate de teama de etichetare și sancțiuni. Indivizii gândesc, vorbesc, se comportă conformist în orice mediu public, trăind permanent cu neîncredere, cu suspiciune perpetuă, cu teama că orice persoană rău-intenționată poate interpreta manifestări inofensive drept: discriminatorii, sau insinuante și declanșa o campanie de denigrare, căreia îi urmează, inevitabil, votul de blam și stigmatizarea. Manifestările externe, în totală antiteză cu trăirile autentice, duc la scindarea sinelui. Alienarea se produce prin deconstrucția personalității, depersonalizarea și dezumanizarea individului se manifestă pe toate planurile: spiritual, cultural și politic. Golirea de sens a oricărui construct cultural – și înlocuirea semnificației autentice cu un sens și un înțeles specific, impus oficial și investit cu valoare de adevăr universal duce la pierderea identității de sine prin inoculare. A unei false conștiințe. Corectitudinea politică este o expresie a înstrăinării oamenilor și a dezagregării comunităților.

Cultura fricii

Curajul de a exprima opinii contrare curentului este tot mai rar, chiar dacă mobilul este doar teama de marginalizare sau excludere. Majoritatea se conformează sau evită declarațiile publice, așa cum afirmă Elisabeth Noelle Neumann în teoria sa "Spirala tăcerii".

În cartea sa, "Cultura fricii" (Editura Antet, 2007), Frank Furedy afirmă că sentimentul cultivat de frică se bazează pe câteva trăsături definitorii: "obsesia siguranței personale, lipsa încrederii în oameni, deresponsabilizarea individului și incriminarea oricărui tip de risc asumat, minimalizarea acțiunii individuale, exagerarea, până la grotesc, a pericolelor de tot felul, pervertirea limbajului în scopul înfricoșării oamenilor".

Valori instrumentalizate

De regulă corectitudinea politică este invocată strâns asociată cu noțiunea de securitate individuală. Numai respectând canoanele impuse, individului i se poate asigura liniștea și un climat neconflictual. Pentru acest pretins ideal poate fi jertfită orice libertate individuală.

Corectitudinea politică insistă foarte mult asupra a ceea ce se numește "comportament responsabil", prin aceasta amestecându-se în sfera vieții private mult mai mult decât o făcea moralitatea tradițională.

Intransigența corectitudinii politice

Corectitudinea politică este percepută ca impusă, agresivă și discriminatoare.

Impunerea corectitudinii politice lezează libertatea și competența politică prin presiunea grupului sau auto-cenzură, indiferent de mijloacele prin care acționează, prin forță, autoritate sau justiție.

Corectitudinea politică este prin natura ei dihotomică, viziunea ei este exclusiv în alb și negru: tot ce nu se încadrează în canoanele impuse este socotit ostil, iar îndoiala, analiza, negocierea sau scuza nu-și găsesc locul (*Dieter E. Zimmer, ZEIT online 43/22.10.1993*). Acest comportament este corelat, în cele mai multe cazuri, cu o atitudine intolerantă referitor la opiniile celorlalți, mai ales în medii ca politica, mediile, arta, în general, viața publică.

Se vorbește, tot mai frecvent, despre aberațiile corectitudinii politice. În formele ei de manifestare extremă, corectitudinea politică condamnă orice se opune canonului instituit și emite sentințe irevocabile, considerându-se suprema instanță morală și nesesizând aberația propriilor afirmații.

Orice atitudine critică sau tentativă de gândire liberă este, în mod automat o "prejudecată".

John Karl Wilson susține (în cartea sa: „Myth of Political Correctness”, 1995) mitul corectitudinii politice, argumentând că aceasta deturneză în fapt semnificația oricărei mișcări emancipatoare, modul în care concepții politice fondate și bine intenționate sunt subordonate unor interese partizane, străine de faptele sociale, la care se referă.

Apărătorii corectitudinii politice dau dovadă ei înșiși de intransigență când etichetează, pe un ton autoritar, incisiv și fără echivoc, pe orice exponent al unei opinii divergente, drept reacționar.

Incorectitudinea politică este etichetată public drept atac la adresa valorilor morale universale.

Legitimare

Corectitudinea politică își găsește legitimarea în pachete de legi, în metodologii, coduri etice și norme care reglementează comportamentul lingvistic al întregii societăți. Aplicarea lor este vegheată cu multă acribie, iar cei care îndrăznesc să le încalce sunt etichetați automat drept conservatori, dușmani ai democrației, extremiști ultra-naționaliști, rasiști, antisemiți, misogini, homofobi, etc. Enunțarea de opinii care contravin normelor corectitudinii politice sunt aspru sancționate și duc la excluderea din viața publică.

Originile totalitare

Corectitudinea politică poate fi utilizată ca instrument de intimidare pentru divergența de opinie nu numai în statele totalitare, ci și în cele mai veritabile democrații. Wladimir Bukowski, disident antisovietic, derivă manifestările corectitudinii politice din practicile comunismului. În societățile totalitare doar anumite formulări aveau valoare de adevăr, indivizii erau obligați să adopte un comportament dictat și prestabilit, care excludea dreptul de reflecție, de a aprecia drept adevărate sau false, bune sau rele.

Horia Roman-Patapievici numește corectitudinea politică „acest comunism american rezultat din sincretismul dintre grija față de cuvânt a unor filosofi americani și rasismul egalității (Horia Roman-Patapievici: Politice, Humanitas, 2008).

Concluzie

Se poate afirma că cel mai puternic curent al ideologiei contemporane este corectitudinea politică, o ideologie plină de contradicții și excese. Ca orice fenomen expus criticii vehemente, corectitudinea politică și-a creat propria „imunitate“ excesivă, exacerbându-și uneori absurd propriile componente. Experiența ultimilor ani arată totuși că impactul ideologic al curentului amintit e mai curând minim, mai ales în rândul tinerilor care au receptat corectitudinea politică drept o necesitate a noilor circumstanțe, însușindu-și-o, desigur, în limitele sale acceptabile. Dacă există o alternativă a corectitudinii politice, e greu de răspuns, probabil, cu o teorie a libertății individuale; cu ideile de libertate și responsabilitate personală; cu un individualism sănătos, centrat pe individ!

Bibliografie:

Atkinson, Philip: *A Study Of Our Decline, A theory of Civilisation*, 2008, http://books.google.ro/books?id=NbRKWbRB02sC&pg=PA1&hl=ro&source=gbs_selected_pages&cad=2#v=onepage&q&f=false (Accesat la 20.11.2014).

Bernstein, Richard: *The Rising Hegemony of the Politically Correct*, New York Times, 27.10.1990. <http://www.nytimes.com/1990/10/28/weekinreview/ideas-trends-the-rising-hegemony-of-the-politically-correct.html?pagewanted=all> (Accesat la 20.11.2014).

Bukowski, Wladimir : *Pazifisten gegen den Frieden – Friedensbewegung und Sowjetunion*. Verlag SOI, Bern 1983.

Bush George: *Remarks at the University of Michigan Commencement Ceremony in Ann Arbor*“, 4.05.1991. <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=19546> (Accesat la 20.11.2014).

- Dalrymple, Theodore *Anything Goes*, New English Review Press, London, 2011.
- Eco, Umberto: *Înainte ca racul*, RAO, 2007.
- Furedy, Frank: *Cultura fricii*, Antet, 2007.
- Furth, Peter *Troja hört nicht auf zu brennen* Berlin : Landt, 2008, 2., erw. Aufl.
- Hurduzeu, Ovidiu: *Sclavii fericiți Lumea văzută din Silicon Valley* Iași: Timpul, 2005.
- Marcuse, Herbert: *Versuch über die Befreiung*. Aus dem Amerikanischen von Helmut Reinicke und Alfred Schmidt Suhrkamp Verlag, 2008 (Eseu despre eliberare).
- Noelle Neumann, Elisabeth: *Spirala tăcerii*, comunicare.ro, 2004.
- Orwell, George: George Orwell, *O mie nouă sute optzeci și patru*, Traducere de Mihnea Gafița, Prefață de Vladimir Tismăneanu, Iași, Polirom, 2002.
- Roman-Patapievici, Horia: *Politice*, Humanitas, 2008.
- Smith, Dorothy E.: *Political Correctness*, University of Toronto Press, 1999.
- Volkoff, Vladimir: *Manualul corectitudinii politice*, Antet, 1998.
- Wilson, John Karl: *Myth of Political Correctness*, Duke University Press, [Durham, North Carolina](#)1995.
- Zimmer, Dieter E.: *Die Sprache der Politischen Korrektheit* ZEIT online 11/23.02.1996, DIE ZEIT/Themen der Zeit, Nr.11, 23.Februar 1996, S.56 <http://www.d-e-zimmer.de/PDF/1996pcsprache.pdf>, (Accesat la 20.11.2014).
- Zimmer, Dieter E *PC oder: Da hört die Gemütlichkeit auf*, ZEIT online 43/22.10.1993. DIE ZEIT/Feuilleton, Nr.43, 22.10.1993, S.59-60 * <http://www.d-e-zimmer.de/PDF/1993pc.pdf>(Accesat la 20.11.2014).